

Mapatge, raonament teòric i evidència pràctica en el projecte fonts del Montseny

---

Oscar Farrerons,
Dr. arquitecte, estudiós del Montseny.
Universitat Politècnica de Catalunya

Adrià Corella,
ACM Fotografia.

Resum

El present article és la versió íntegra del que es va publicar reduït a la revista "Baix Montseny" al juny 2018 per falta d'espai. En aquest article complert es situa el context de la nonata comarca del Baix Montseny en relació al Parc del Montseny i a la Reserva de la Biosfera del Montseny. Es citen les característiques naturals del massís i la seva relació amb les fonts i deus d'aigua. S'exposa la feina realitzada en el marc del projecte "Fonts del Montseny", en quan a raonament teòric i evidències pràctiques, i també la feina de geolocalització de les fonts visitades fins el moment. Com a mostra s'exposa una font de cada un dels dotze municipis del Baix Montseny que formen part de la reserva de la Biosfera.

Baix Montseny

El Baix Montseny és una comarca natural situada entre el Vallès Oriental i la Selva. Tots i els intents històrics i reiterats d'aconseguir l'estatus oficial de comarca, mai es va estar tant a prop com quan l'any 2000 la comissió sobre el model d'organització territorial va estudiar la possibilitat de creació d'una comarca a l'entorn de Sant Celoni. Un d'aquests intents històrics fou al 1937 quan el municipi de Sant Celoni va adoptar el nom oficial de Baix Montseny, anul·lat en finalitzar la Guerra Civil. També hi ha hagut premsa que recollia aquesta toponímia, com el diari "L'Actualitat del Baix Montseny" (fins el 2012) i "Revista del Baix Montseny".

El Baix Montseny engloba catorze viles del Vallès Oriental i sis de la Selva, amb una població de 89.000 habitants i una superfície de 628 Km², tot i que del total de vint poblacions sols set del Vallès Oriental¹ i quatre de la Selva² tenen part del seu terme municipal al Parc Natural del Montseny, i per tant són part de la Reserva de la Biosfera del Montseny.³

---

¹ Campins, Cànoves i Samalús, Fogars de Montclús, Gualba, Montseny, Sant Esteve de Palautordera, Sant Pere de Vilamajor.

Naturalesa al Baix Montseny

El massís del Montseny és un mosaic de paisatges mediterranis i centreeuropeus característics per la seva biodiversitat. Les diferències d'humitat i temperatura expliquen la variada vegetació que es desenvolupa al Montseny, amb formacions vegetals típiques mediterrànies com alzinars, suredes i pinedes a les cotes més baixes, fins a la muntanya mitjana plujosa d'alzinar muntanyenc i rouredes a les cotes altes. Prop dels cims trobem entorns subalpins amb matollars i prats culminals. La fauna montsenyenca es caracteritza per l'existència d'espècies típiques centreeuropees a les zones altes i per la fauna pròpia d'ambients mediterranis a les parts baixes, amb al voltant de 270 espècies de vertebrats i uns 10.000 invertebrats. Al Baix Montseny s'han identificat més de 410 fonts, amb una gran diversitat de paratges i situacions, el que suposa una mica més de la meitat de totes les fonts indexades a la reserva de la Biosfera del Montseny, percentatge raonable, tenint en compte que també suposa deu dels divuit municipis que el conformen. Lamentablement, a hora d'ara el percentatge de fonts perdudes o pendents de geolocalitzar al Baix Montseny és més elevada que al sector nord o al Congost.

Projecte Fonts del Montseny

El projecte "Fonts del Montseny" és un treball de recerca de més de dos anys, portat a terme pels autors signants d'aquest escrit, i que a més de varis articles, conferències i ponències en congressos⁴, s'ha concretat en una exposició itinerant que ja ha visitat Arbúcies, Sant Celoni i que a partir del 22 de juny estarà a Breda. Després visitarà Viladrau, Riells, Aiguafreda, Sant Pere de Vilamajor, Granollers, Barcelona, Taradell, Vic, Girona....

Es tracta d'un projecte de recuperació de la memòria de les fonts del Montseny que consisteix en la documentació dels brolladors i, simultàniament, en un treball de camp amb la ubicació georeferenciada, fotografies i la descripció. A hores d'ara ja hi ha indexades més de 750 fonts, que es poden consultar al web "Projecte Fonts del Montseny"⁵ i al googlemaps homònim⁶.

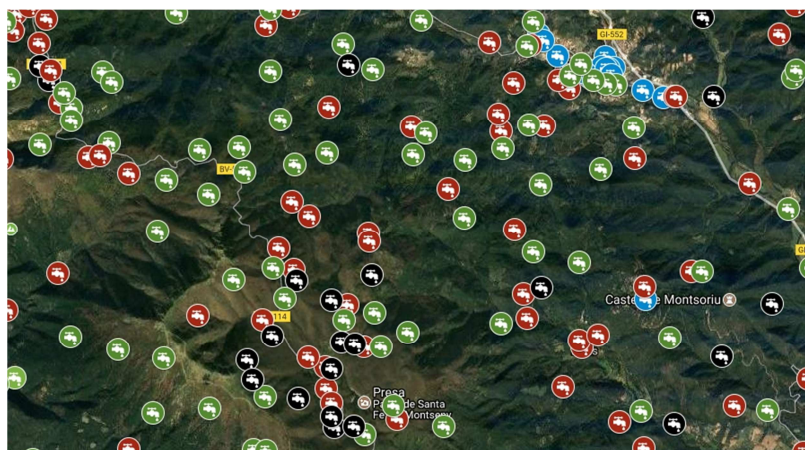

Figura 1. Fonts situades per coordenades GPS a googlemaps (font pròpia)

² Arbúcies, Breda, Riells i Viabrea, Sant Feliu de Buixalleu.

³ Cal tenir en compte que el Parc Natural suma un total de 31.000 ha (310 Km) i que la delimitació oficial de la Reserva de la Biosfera suma 551 km², quasi el doble que el Parc.

⁴ <http://futur.upc.edu/OscarFarreronsVidal>

⁵ <https://fontsdelmontseny.wixsite.com/fontsdelmontseny>

⁶ <https://www.google.com/maps/d/viewer?hl=es&mid=1NR7adiDk2597xsoOa7sFAvUucBE&ll=41.77379618536315%2C2.421964986732519&z=12>

Fonts del Baix Montseny

Entre les fonts del massís, n'hi ha de situades en entorns naturals captivadors, com la [font de Briançó](#) (GPS 41.7828, 2.4402) de Fogars de Montclús. Aquesta històrica font, datada des de 1890 com a punt de naixement de la riera de Gualba, es troba a la falda llevant de les Agudes. Es pot fer una bonica excursió circular sortint des de la font de Passavets, pujant al Turó de l'Home pel sender senyalitzat PR-C 208 i tornant pel coll Sesbasses fins a l'era de Briançó. La font consisteix en un generós mur de pedra amb junta oberta, prou perquè hi neixi verd entre elles, que conté el faldar de la muntanya. Des d'aquesta paret s'obra de forma angular dos altres murets de pedra que recolzen ambdós bancs a banda i banda de la font. Al mig del mur central, una capelleta retirada en arc de mig punt de pedra conté el gruixut broc d'acer per on raja l'aigua de la deu. L'aigua és abocada a un clot sota la canella que desguassa de forma soterrada per sota de l'àmbit enrajolat de pedra plana. Antigament ⁷ hi havia un còm de faig entallat per Benito Pinto Cardona (familiars dels Camps). Segons una llegenda recollida per Joan Amades, les seves aigües van a parar a Mallorca. També a la font de Briançó es reunien les bruixes per a fer caure pedra i malmetre les collites. ⁸

Altra font encisadora és la [font Canyonal](#) (GPS 41.76563, 2.51947) de Riells i Viabrea. La podem trobar seguint el GR 83 que va de Mataró al Canigó, molt prop del mas Can Roig, al que s'hi pot accedir per la GI-5521 (carretera que puja de Breda a Riells del Montseny). La font Canyonal és una font poc coneguda tot i passar-hi el sender Gran Recorregut 83 al seu costat, ja que, al no estar senyalitzada, pots passar-hi pel costat i passar-la de llarg si no tens la sort d'escoltar l'eixerit soroll del seu broll. Situada a uns 403 metres sobre el nivell del mar, és troba sota un preciós i imponent faig, envoltada d'alzines i algun que d'altre castanyer. Un petit broc metàl·lic mig rovellat que sorgeix de la paret de pedres totes plenes de molsa i heura, fa brollar la seva aigua i segueix el torrent que desemboca a la Riera de Breda. L'aigua és de gran qualitat, tal i com ho testimonia la presència habitual de salamandres en la seva proximitat.

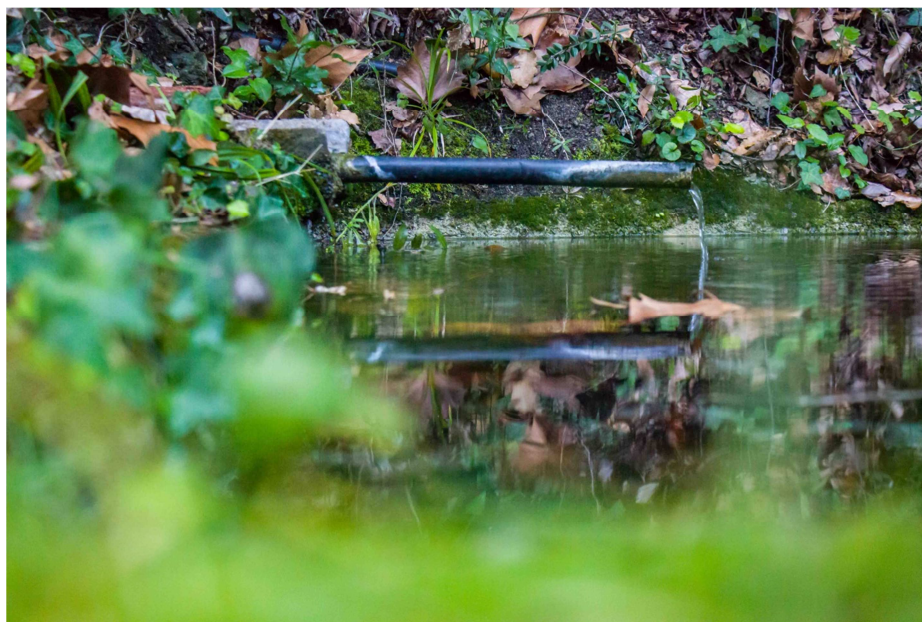

Figura 2. Font de Can Sidró a Gualba (foto Adrià Corella)

⁷ Les fonts de la Vall de Santa Fe. LOPEZ CORTIJO, Joan; BOMBÍ, Antoni. Monografies del Montseny 6. 1991. Pàgina 183.

⁸ Persecució de bruixes a les Comarques de Vic a principis del s. XVII. PLADEVALL, Antoni. Monografies del Montseny 1, 1986.

Entre les deus enigmàtiques en destaca la [font de Can Sidró](#) (GPS 41.732957, 2.484557) de Gualba. Situada al ponent del terme municipal de Gualba, al sot de l'Isidre (també anomenat de Foramanya), just a la corba molt tancada que el creua de la carretera de Gualba a Campins. Podeu deixar el cotxe a un aparcador proper de la pista i remuntar el sot per un viarany molt poc fresat. La font de Can Sidró és propera al mas que li dona nom, i també al límit del terme municipal de Campins. La font és un senzill i petit broc de plàstic que aboca les seves aigües a una gran bassa rectangular ran de terra, en unes dimensions aproximades de deu metres de llarg per quatre d'amplada, tot en un entorn de gran verdor i humitat. Dins la bassa hi podeu trobar animalons varis que hi viuen en harmonia: granotes, capgrossos, i amb sort potser hi descobrireu algun tritó del Montseny, espècie d'amfibi urodel que es troba exclusivament en aquest massís.

Hi ha fonts històriques com la font de [Can Xifré](#) (GPS 41.747232, 2.564289) de [Breda](#). Per anar a la font cal prendre el carrer Gaserans, passat el poliesportiu, en un trencall a la dreta. És una font que data de 1923, amb decoració d'influència modernista, amb rajoles que antigament eren de color blanc, blau i rosa amb decoració geomètrica i floral, però ara costa de veure. Considerada una de les fonts més boniques de Breda, però malauradament està malmesa tant per el pas dels anys com pel menyspreu de certa gent... Font que pertany a la masia Can Xifré (la casa apareix ja en un fogatge de 1595, tot i que hi ha notícies de Gaspar Xifré de Breda que es remunten a 1462) situada just davant, que actualment és la seu del Centre Excursionista de Breda i el Club de Petanca. La font consta d'un parell de bancs amb una taula al centre (actualment a terra) i té una sèrie de rajoles amb els casaments de la família de la casa pairal (semblen 3 generacions familiars)

Joaquim Bargalló Anglora – Rosa Campañà Ribas 1923

Rosa Bargalló Campañà – Josep Saurí Vilar 1951

Joaquim Saurí Bergallo – Francesca Massuet Vives de la Cortada 1986

Al centre podem trobar un escrit firmat per Rosa Bergalló de Saurí que diu així:

El menú de la casa.

*Brut de cara, espitregat amb el
cabell embullat i amb els ulls plens
d'alegria en els llavis picardia, en el
gest ardit i fort i en el parlà tot
dolçor.*

*Es el virolet vivent, xerraire, murri,
dolent, el cor ple de salut que li
transpira pel rostre, es el nano, es el
menut, es el rei de casa nostra.*

També destaquem les fonts urbanes d'aigua canalitzada com la [font d'en Bosch](#) (GPS 41.815516, 2.512909) d'Arbúcies. La podem trobar actualment en una placeta entre el carrer Sant Jaume i el carrer Major, però el seu lloc original era al carrer del Sorrall davant del carrer Vicenç Bosch (està documentat que el 7 d'abril de 1915 es van dur a terme obres per part de Daniel Martí que consistien en desembossar el drenatge de la font). Vicenç Bosch (propietari de la destil·leria badalonina que produeix el preuat i encara més famós "Anís del Mono") va fer construir aquesta font modernista a principis de segle XX quan era estiuejant a Arbúcies, en el carrer que portava el seu nom, i que també va donar nom a la font. Sota l'ombra d'un gran plataner, l'obra de la font és de caràcter monumental, d'uns tres metres d'alçada. Sobre un pedestal prismàtic de pedres de riu s'aixeca un cos troncocònic de base quadrada d'aproximadament un metre d'alçada, amb una motllura pètria amb el que semblen flors esculpides, tot coronat per una esvelta filigrana de ferro forjat que també incorpora flors i una corona d'estil modernista. En la cara del volum troncocònic que mira al carrer Major hi ha una aixeta de

polsador modern que regula la sortida de l'aigua que cau a un enreixat de ferro arran del terra empedrat amb de la placeta amb els mateixos còdols de riu.

Algunes fonts del baix Montseny amaguen vells relats com la dels [Cinc Raigs](#) (GPS 41.7100, 2.4345) de Sant Esteve de Palautordera. Font molt deixada i malmesa a escassos 100 metres de la font de Sant Antoni, prop del marge dret del riu de la Tordera. Per accedir-hi després de visitar la font de Sant Antoni cal continuar unes passes per un camí de terra que marxa en sentit nord-est i desviar-nos a la dreta per un corriol descendent i fressat per l'aigua de les pluges que ens hi porta en pocs metres. La font és situada en un nínxol d'obra vista d'una fondària de 30 centímetres. Presidint la font un rètol verd molt desgastat deixa clar que la font no és potable, però encara algú ha pintat en lletres més grosses (i bastes) a sobre de tot el conjunt "no potable". Uns anàlisis portats a terme els darrers anys i presentats a la revista La Sitja del Llop (Les fonts del Montseny: entre amenaces i oportunitats. Fernandez Martínez, Marcos) van donar com a resultant nivells de nitrats superiors a 50 mg/l. cosa que converteix les seves aigües en no potables. L'aigua brolla d'una cisterna rectangular, que sembla que antigament havia estat coberta (ara trencada), situada en el tram central del nínxol de la paret. D'aquesta cisterna surten ara quatre generosos raigs d'aigua, tot i que un està ja en molt mal estat, i el cinquè que dóna nom a la font tan sols es pot intuir on estava. L'aigua queia en un enreixat de ferro arran de terra per desaiguar a la Tordera pocs metres més avall. Hi ha una antiga dita que explica que l'antic propietari de la font tenia cinc fills, i per això en construir la font hi va fer els cinc brocs que van definir la font. Actualment, malgrat l'estat paupèrrim de la font el paratge encara té un encant romàntic.....

Figura 3. Font dels Cinc Raigs a Sant Esteve de Palautordera (foto Adrià Corella).

Hi ha brolladors que atresoren restes monumentals com la [font del Lleó](#) (GPS 41.695332, 2.335676) de Cànoves i Samalús. Emplaçada pròxima a la carretera BP-5107, que va de Cànoves a Samalús. Venint de Cànoves, 630 metres després de l'entroncament amb la carretera BV5151 de Corró d'Amunt, trobem una pista cadenada que puja muntanya amunt. Pujant aquesta pista uns 70 metres, i pròxima al sot, trobarem la font del Lleó. Més amunt del broc de la font sembla que hi ha un finestral gòtic d'alguna masia. Sobre la font, ja estimbat, hi ha un pedró on posa 1910, i si mireu amb detall la font podeu trobar dos dates que suposem corresponen a restauracions posteriors. Una amb les inscripcions A.C. 1971, i una anterior amb data 9-10-55. El broc sembla ser una cara d'una gàrgola, però tot i intentar visualitzar el lleó que dona nom a la font se'ns fa difícil de veure'l. A l'explanada de la font hi ha quatre seients de pedra molt rudimentaris, on ens podríem asseure'ns i relaxar sentint l'aigua caient del broc si la font estigues arranjada.

Figura 4. Font del Lleó a Cànoves i Samalús. (foto Adrià Corella).

Troblem fonts porugues, vergonyoses, molt amagades entre els esbarzers, com la [Fonteta de Can Perepoc](#) (GPS41.738604, 2.467504) de Campins. Aquesta font normalment apareix denominada senzillament com la Fonteta, tot i que altres vegades completa el seu nom com a Fonteta de Can Perepoc, una antiga masia estratègicament enfilada a les falces del Montseny que esta lleugerament per sobre de la font. Can Perepoc actualment és una casa de turisme rural amb grans vistes de tot el Vallès i el Montnegre. Aquest itinerari us permetrà gaudir de l'ascensió entre un consolidat alzinar i finalitzar l'excursió a la frondosa fonteta del Sot del Purgatori. Davant la font hi ha una taula de ciment amb una columna central també d'obra que sosté una alzina malgirbada. Dos murs en angle recte contenen el talús muntanyenc amb la formació d'un cantonada més endins la muntanya d'on surt encastrat el broc d'acer de la font. Els murs són d'acabat arrebossat. El broc és a tocar a terra, encara que segurament antigament, quan la gent hi feia fontades i aquests llocs es mantenien, l'entorn devia estar més net de terres i la canella més accessible. A l'estiu no hem trobat la Fonteta rajar, però en d'altres èpoques el seu raig és finet i baix, tot i això, com que el lloc és molt planer, l'aigua s'entolla i els senglars aprofiten per fer-hi festa grossa. L'aigua després desguassa cap al Sot del Purgatori. Per accedir a Can Perepoc podeu agafar el GR-5 al veïnat del Turó de Can Guilla. Des del nord de Campins, just a la carretera BV-5114, agafem el carrer de les Tres Germanes fins a trobar el GR-5. Hi ha uns 2100 metres per pista en lenta ascensió fins arribar al davant de l'antic edifici del femer de Can Perepoc (avui en estat enrunat, però que manté certa magnificència). Aquí abandonem el GR i comencem a baixar per un corriol cap al sot. Potser us trobareu el corriol amb esbarzers, val més que

porteu un dall (i pantalons llargs). Aquest itinerari us permetrà gaudir de l'ascensió entre un bonic i consolidat alzinar.

I que me'n dieu de la generosa [font del Sot del Raurell](#) (GPS 41.77871, 2.38331) del poble del Montseny? La font és també coneguda popularment amb el nom de font de Sant Martí, per la seva proximitat a l'ermita de Sant Martí del Montseny. La podem trobar al punt quilomètric 18,3 de la carretera BV-5301 que serpenteja del poble del Montseny a coll Formic. Després de passar l'ermita a un parell de corbes a mà dreta trobem un petit espai per aparcar el cotxe, i un corriol amb una barana casolana descendeix per sota les torres elèctriques tot seguit ja escoltem brollar la font amb alegria. La font està emplaçada entre dos arbres immensos que sembla que l'abracin per no precipitar-se al buit. Possiblement és una de les fonts més perilloses per a recollir-hi aigua, ja que un petit descuit ens pot fer un bon ensurt sobre les bardisses! Tot i això moltes vegades hi ha gent amb garrafes recollint el seu preuat líquid. La font és d'obra rectangular on el gran broc fa de canalitzador d'una surgència pràcticament natural i fa abocar l'aigua a una pica senzilla feta per l'arrel de l'arbre que s'escolta per sota precipitant-se cap a la Tordera. La propera esglésiola romànica emblanquinada de Sant Martí del Montseny és de planta rectangular, composta per presbiteri i nau. A l'interior té un entaulament de fusta damunt l'antic enllosat. Presenta una espadanya petita i rústica, sobre la portada de mig punt de maó amb una petita motllura en tota l'extensió de la portada.

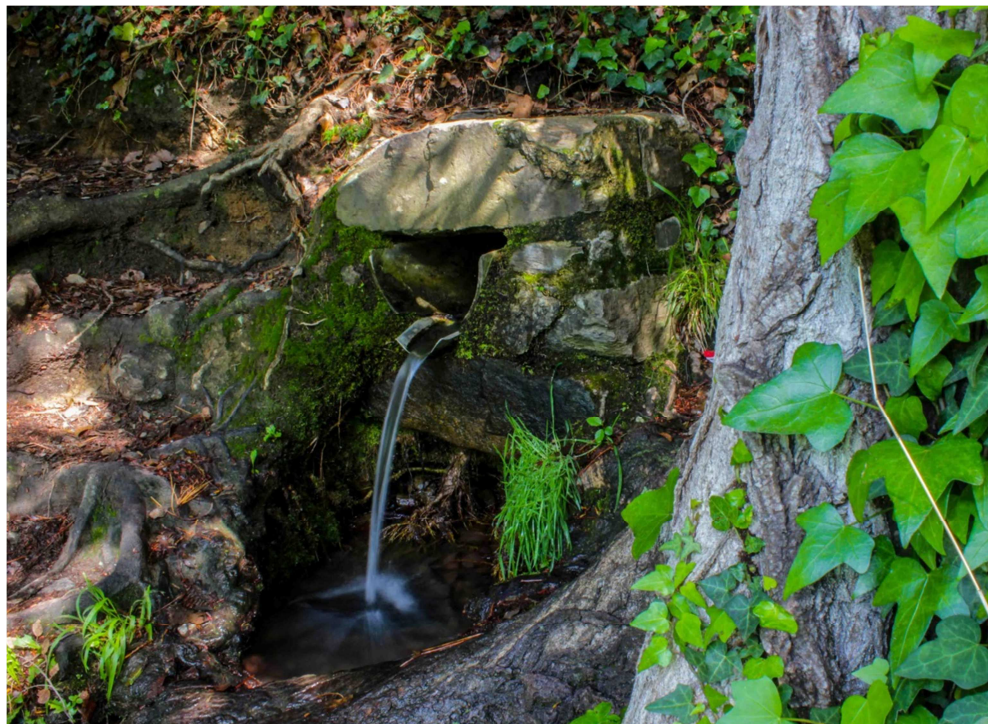

Figura 5. Font del Sot del Raurell, prop l'ermita de Sant Martí del Montseny.
(foto Adrià Corella).

Malauradament també hi ha manatials que ja no ragen, com la [font de Mas Gelat](#) (GPS 41.770534, 2.569199) de Sant Feliu de Buixalleu. Situada prop de la carretera GI-553 al punt quilomètric 6,5 vial d'Hostalric a Arbúcies just al costat del restaurant homònim de la font. Ens ha explicat la propietària del Mas Gelat que aquesta font fa anys i panys que no raja, ja que la mina és sol assecar i al seu parer quasi no val la pena arreglar-la. La font consisteix en un mur rectangular de baixa alçada de pedres encimentades, totes recobertes de verda molsa, i disposa d'una canella central de pedra central. Corona el conjunt un roc gros al centre del mur presidint la font. Sembla ser que molt a prop existia la

font del Castanyer, actualment desapareguda, com també les fonts dels masos del costat, la font del Garduix i la font de la Mena, a hores d'ara desaparegudes o colgades per les bardisses.

Altres fonts fa temps que han oblidat la seva funció, com la [font del Terrer](#) (GPS 41.73328, 2.38984) de Sant Pere de Vilamajor. La font del Terrer (no confondre amb la de Can Terrer) es troba situada 200 metres al sud-oest del mas avui completament enrunat de Can Terrer. La font es troba sense pèrdua a peu de la pista que ascendeix des de la gran casa de Vallmanya a Can Terrer. Es tracta d'una històrica font que havia estat condicionada per la Diputació però que avui en dia presenta un estat un pel abandonat. Des del camí unes escales acompanyades per una barana de fusta ens porten fins a una plataforma superior. Aquí un mur de pedra ben escairada (similar a la font del Polell) condiciona una placeta amb dos bancs de fusta frontal al muram, mirant al tub en colze per on hauria de rajar l'aigua de la font (nosaltres no l'hem vist brollar). Les alzines de l'entorn, les falgueres, les heures i el bardissar ens indiquen que en d'altres moments deu haver-hi aigua en quantitat apreciable. Sobre de la font hi ha una gran bassa circular de pedra, que quan nosaltres hi hem estat es presentava plena d'aigua verdosa fins dalt de tot, d'un verd brillant, ple de vida.

Conclusions

Les fonts han estat un element del patrimoni cultural i natural destacat a tot el Montseny, i per tant també al Baix Montseny. Cal recordar la "*cultura de la font*": tradicions, costums i hàbits que es duen a terme amb les fonts com a protagonistes. Mantenir les nostres fonts en bon estat, lliures de bardisses o brutícia, per tal de conservar-les com una de les riqueses més grans del Montseny, és una feina necessària, així com desenvolupar el raonament teòric i qualsevol evidència pràctica d'elles.. Preservar les fonts, en aquesta societat de les presses i de l'aigua embotellada, és una comesa heroica i necessària, una tasca de tots: administracions i societat civil. Recuperem el gaudi de les fonts! Recuperem la cultura de la font!

Agraïments

Andreu Pujol Mas (tinent d'alcalde de Breda), que ens va il·lustrar amb la història de Breda.

Fidel Borràs Subirana (Arbúcies). Gràcies per la rebuda a la masia de Fontdellops i ensenyar-nos amb molt de gust la font Petita en procés de rehabilitació.

Gemma Font (documentalista del Museu Etnològic del Montseny, MEMGA) que ens va assistir en la documentació i marc històric de les fonts montsenyenes.

Higini Herrero Baró, per l'ajuda a les fonts de Sant Pere de Vilamajor.

Joan Garolera (Arbúcies) per les explicacions de les fonts que va ser el seu pare (Emilio Garolera)

Joan Lopez Cortijo (Campins). Gràcies per tota la informació aportada, els consells i la seva saviesa i coneixement del Montseny.

Jordi Cuminal (ciclista d'Arbúcies). Gràcies per tots els mapes aportats i la informació de les fonts del voltant del terme.

Jordi Tura (director del Museu Etnològic del Montseny, MEMGA), que amb la seva visió crítica va ajudar-nos a ordenar l'ingent material que hem recollit.

Josep Cuch (Alcalde de Cànoves i Samalús) pels detalls de la Font del Castell a Cànoves.

Josep M. Abril López (Tècnic de Cultura Ajuntament de Sant Celoni) gran coneixedor del Baix Montseny.

Josep Soler de Can Gelpí per regalar-nos uns minuts del seu temps i ensenyar-nos la font Xica a Riells del Montseny.

Kim Mateu (Museu Etnològic del Montseny, MEMGA), en la maquetació dels plafons per a l'exposició de les fonts del Montseny.

Lluís Hilari Plans, amo de Can Llorens (Campins), per obrir-nos casa seva i per les seves explicacions.

Lluïsa de la Vara (Cànoves i Samalús) informadora del Parc, pels seus precisos consells a Vallforners.

Mireia Puig Pujol (Sant Esteve de Palautordera), per l'ajuda amb les fonts en general i la de Can Mir en particular.

Monica Fornals (Cànoves i Samalús) coordinadora del Parc Natural del Montseny, per ajudar-nos a veure la tasca monumental que ens esperava.

Neus Comajoan, de la masia El Regàs (Arbúcies) per aportar informació sobre la font del Regàs o font Vella com ella la coneix.

Patrici Cros i Garcia, regidor de Riells i Viabrea, per la seva tasca de recuperació de fonts riellenques, i per mostrar-nos la font Martina.

Bibliografia

AA.VV. Quadernets de Vilamajor. Sant Pere de Vilamajor: Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor, Núm. 2004.

AJUNTAMENT D'ARBÚCIES. Llistat de fonts públiques a l'interior del poble. Carreteres existents al terme municipal. Zones Verdes. Inèdit, 14 p. 1998.

ALBESA Riba, Carles. Postals del Montseny, 1. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 21. 109 p. 1990.

ALBESA Riba, Carles. Postals del Montseny, 2. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 110 p. 1996.

ALBESA Riba, Carles; Monfil, David (fot.). El Montseny ahir i avui. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 215 p. 2016.

AMADES, J. Llegendes de coves, roques, mar i estanys catalans. Sant Vicenç de Castellet: Farell Editors i Dissenyadors, 2001.

AMICS APLEC DE MATAGALLS. Camins i fonts de Matagalls. Mapa. Barcelona: Amics de l'Aplec de Matagalls, 1989.

BARSALÀ Ferrer, Maria; Font Soldevila, Josep. Estudi de viabilitat d'aprofitament d'aigua mineral natural. Universitat Politècnica de Catalunya. (recurs electrònic). 2013. <http://hdl.handle.net/2099.1/23988>

BATLLE, J. Avaluació dels recursos hídrics subterranis de la conca de la riera d'Arbúcies. Barcelona: Departament de Geoquímica, Petrologia i Prospecció Geològica, Facultat de Geologia, Universitat de Barcelona, 133 p. map. 2001.

BETTONICA, Luis; Fernández, M. (dir). Font del Regàs, un agua mineral natural "gran reserva". El Pipiripao, 114. Gratesa, Barcelona, p. 16. 2006.

BOADA, Martí. Llegendes del Montseny. 1ª Edició: abril 1992. Carles Vallès – Editor.

BOADA, Martí; Castelló, Joan Ignasi. Informes sobre anàlisis bacteriològics al Parc Natural del Montseny. Diputació de Barcelona, Servei de Parcs Naturals, 36p. 1981.

BOADA, Martí; Rieradevall, J. (dir.) Diagnosi ambiental al Parc Natural del Montseny. Barcelona: Diputació de Barcelona, Àrea d'Espais Naturals, 185 p. 2003.

BOLÒS I CAPDEVILA, Oriol de. La vegetació del Montseny. Diputació de Barcelona. Servei de Parcs Naturals. 1983..

BONET, Maria Àngels. Un passeig per la cultura popular del Montseny. Records, tradicions, remeis, coneixement del medi. Tarragona: El Mèdol, 156 p. 2003

Pau Vila Regàs, de la masia El Regàs (Arbúcies). Gràcies per tota la informació aportada de les fonts al voltant del mas (i en un futur ens ha d'acompanyar a alguna més).

Pep Sánchez Pagès (Arbúcies) per aclarir molts dubtes sobre la toponímia i masos d'Arbúcies, amant de les fonts com nosaltres.

BOUAZZA, M.; Carmona, J.L.; Puigserver. Características químicas e isotópicas de las aguas subterráneas del macizo del Montseny (prov. de Barcelona) y su relación con el tipo de flujo y contexto geológico. Barcelona: Servei de Parcs Naturals, Diputació de Barcelona, 2002

CARMONA, J. M.; Font, X.; Viladevall, M. Relació entre les característiques químiques de les aigües subterrànies del Montseny i el seu context geològic. V Trobada d'Estudiosos del Montseny: Diputació de Barcelona, p. 105-108. 2002. http://cataleg.parcs.diba.cat/documents_diba/p03d002.pdf

CASTELLÓ, R. Llegendes del Montseny. Monografies del Montseny. 4: Edicions CEDEL, Viladrau, 1989, p. 163-171.

COLL, J. Breda: històrica i actual. Granollers: Editorial Montblanc, 197.

CONSELL COMARCAL DE LA SELVA. La Selva. La comarca de l'aigua. Mapa de recursos turístics; Santa Coloma de Farners: 1997, 3 p. map. 17 cm.

CORTADELLAS, Xavier. Glops de bona salut. Edicions 62, p. 82-89. map. 2013.

DANÉS, J.; Puche, C. Els documents de l'aigua. Associació La Mostela, p. 20-23. 2005.

DIPUTACIÓ DE BARCELONA. Hidrografía. Principales fuentes y manantiales. Plano núm. 4.2 Plan Especial del Parque Natural del Montseny, Desembre 1975, 1:140x98 cm.

DIPUTACIÓ DE BARCELONA. Mapes de patrimoni cultural. <http://patrimonicultural.diba.cat/index.php#>

FARRERAS, M. El Montseny, su presente y su porvenir. Barcelona: Ed. Garrofé, 1929, 139 p.

FARRERONS VIDAL, Oscar. Camins històrics d'ascens al Matagalls i deus d'aigua properes. 67è Aplec de Matagalls. P. 15-22. Editorial: Associació Amics Aplec de Matagalls. Juny 2016.

FARRERONS VIDAL, Oscar. Interrelació entre les fonts de Viladrau i dos grans poetes catalans de les darreries del segle XIX. Dipòsit legal: B-18.464-2013. 64è Aplec de Matagalls. p. 79-80. Editorial: Associació Amics Aplec de Matagalls. Juliol 2013.

FARRERONS VIDAL, Oscar. Sostenibilitat i evidència analítica de la qualitat mineral de les aigües de 100 fonts al voltant del Matagalls. Dipòsit legal: B-18.464-2012. 68è Aplec de Matagalls. Aplec de Matagalls, p. 18-28. Juny 2017.

FARRERONS VIDAL, Òscar; Corella, Adrià. Estudi teòric i evidència empírica de les fonts del Montseny. Revista de Tagamanent. P. 10-13. Edita: Impremta Moderna. Centelles. Agost 2017.

FARRERONS VIDAL, Òscar; Font Valentí, Gemma. Les fonts del Montseny. Un patrimoni natural i cultural a preservar. La Sitja del Llop-Revista del Montseny. p 13-16. Edita: Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny. Dipòsit legal: B-46-124-95. Novembre 2017.

FARRERONS VIDAL, Òscar; Pagespetit, Lluís. El Montseny. 51 passejades per descobrir. ISBN: 9788492811762. Febrer 2016.

FERRER, J.; Gay, J. V. Balnearis i aigües minerals. Girona: Diputació de Girona, Caixa de Girona, , 96 p. 2003.

FUGAROLAS, J. Gaserans, anys 50: tal com érem. Vida, treball i tradicions d'un poble de pagès. Girona: Jaume Fugarolas, Palahí AG, 366 p. :map. ; 2000.

FUGAROLAS, J.; Pla, J. Sant Feliu de Buixalleu en el temps. ISBN: GI641/2011. Sant Feliu de Buixalleu: Ajuntament de Sant Feliu de Buixalleu, 644 p. 2011.

GALLART, M.; Jiménez, N.; Montijano, V.; Olivé, M.; Ros, A. Diagnosi ambiental i historicocultural de les fonts més representatives del Parc Natural del Montseny. Diputació de Barcelona, BCN, p. 53-57. 2003. http://cataleg.parcs.diba.cat/documents_diba/p03d098.pdf

GARCÍA, A.; Bassi, J. La vall de les Pomeres. Temps era temps a Riells i Viabrea. Riells i Viabrea: Ajuntament de Riells i Viabrea, Riells i Viabrea, 184 p. : ,2002.

GARCIA, J. M. [et al.]. Postals. Sant Pere de Vilamajor: Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor, 89 p. 2001.

GARCÍA-DIE, Javier; Longás, Jordi. Montseny. 50 indrets amb encant. Cossetània Edicions , 119 p. :2015

GINESTÀ, S. La comarca de la Selva-Arbúcies; ed. Selecta: Barcelona, 1972 , p. 36-39 i 108-123.

GONZÁLEZ, Ilse; La Cera, Patrícia; Valero, Marta; Vico, Àngela; Viñas, Mariana. El Parc Natural del Montseny: anàlisi del medi natural i gestió de l'aigua. El cas de les plantes embotelladores. Llicenciatura en Ciències Ambientals. Universitat Autònoma de Barcelona. http://81.47.175.201/montseny/attachments/article/31/plantes_embotelladores.pdf

GONZÁLEZ, J. M; Ferrés, Ll. ; Martínez, J. Les aigües superficials del Montseny. Unitat d'Ecologia Aplicada del Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient, Diputació Provincial de Barcelona, 124 p. Map.

GRIVÉ, M. Notetes historicogeogràfiques; Montseny, 260: Sant Celoni, 1932

GUITERAS, Griselda. Aigua, terra i peus. Edicions 62 , p. 64-73, 2013.

HERNÁNDEZ, D.; Goñi, J. Records Bredencs. Girona: Ajuntament de Breda, 86 p. : , 21 cm.. 2005.

HERRERO, Higini. Rutes de l'aigua (I). Sant Pere de Vilamajor: Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor, 99 p. 2003.

JORDÀ, M. La font Ferrussa. Una font desapareguda. Quaderns de Vilamajor, 1: Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor, p. 9-13. 2004.

LLADÓ, J. Records d'una excursió. Montseny, 237: Sant Celoni, 1932.

LLOREDA, J. Una excursió al Montseny. Catalunya Artística: Barcelona, 1902, núm. 117, núm. 120, núm. 123, núm. 126.

LÓPEZ CORTIJO, Joan. Campins. Indrets, masos i records. Campins: Servei de Guies del Montseny, 238 p. map. 2000.

LÓPEZ CORTIJO, Joan. Mosqueroles. Un tomb per Santa Magdalena (I). Baix Montseny, Revista d'Informació Intercomarcal, 2: fins 29 de febrer, 1996 , p.26-27.

LÓPEZ CORTIJO, Joan; BOMBÍ, Antoni. Les fonts de la vall de Santa Fe. Monografies del Montseny, 6: Amics del Montseny, Viladrau, 1991 , p. 161-18.

LÓPEZ MARTINEZ, Ignasi; López Vázquez, Xavier; Pagespetit Blancafort, Lluís; Feliu Portabella, Margarida. Passejades pel Montseny. Un tomb per Viladrau. Centre d'Educació Ambiental Santa Marta , 104 p. 1992.

LORENZO, Cecília; Fernández, Isaac. Rutes de Patrimoni Arquitectònic. Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona. Diputació de Barcelona. Primera edició, novembre 2009. Ormobook Serveis editorials.

MARGALEF, Ramon. Les fonts del Montseny. La Sitja del Llop, 3: Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny, Barcelona, 1992.

MATA I PERELLÓ, Josep M. Aigües minerals i jaciments minerals a les Guàrdies i al Montseny. Font d'Or. L'aigua per naturalesa: Columna Edicions, Barcelona, p. 30- 33. 2000.

MELERO, Josep. Aigua per tot arreu. Rius, fonts i torrents: els vasos sanguinis del Montseny. Grupcultura03, Sàpiens Publicacions, p. 61-71: 2012.

MITJANS, Rafel; SOLER, Teresa. Músics de flabiol i bombo. Barcelona: Alta Fulla, 1993.

OLIVER RODÉS, B. Controls químics i bacteriològics de l'aigua mineral natural Font d'Or. Font d'Or. L'aigua per naturalesa: Columna Edicions, Barcelona, p. 122-124. 2000.

OSONA, Artur. Excursió a la muntanya de Monseny per un propietari de la Vila de Breda. Barcelona 1879. Impremta Barcelonesa.

PAGESPETIT, Lluís. 111 fonts del Montseny i molts indrets per descobrir. ISBN: 8495695189. Farell editors i dissenyadors, 2003.

PANAREDA CLOPÉS, Josep M. Descobrim el Montseny. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 2007.

PÉREZ, A. Temps de Records. Sant Esteve de Palautordera: Ajuntament de Sant Esteve de Palautordera, , 152 p. : , map. ; 2000.

PLANELL, M. de; Pous, R.; Piernas, N. Font d'Or. L'aigua per naturalesa. ISBN: 8483300877. Barcelona: Columna Edicions, 245 p. 2000.

PÒRTIC TURISME. Els millors racons del Montseny. Primera edició. Febrer 2010. Raval Edicions SLU, Pòrtic. ISBN 978-84-9809-090-1. Dipòsit legal: B.3.010-2010.

PRAT, F. Diàlegs de l'Aigua; El Montseny, fòrum d'opinió, 1. Centre Cultural Europeu de la Natura de Viladrau, p. 8-13, 2005.

PUJADÓ, Judith. El paradís terrenal. Edicions 62 , p. 74-81, 2013.

ROIGÉ, Xavier; Estrada, Ferran. El mas al Montseny. La memòria oral. Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació , 459 p. : 2008.

ROMA CASANOVAS, Francesc. Història Social de l'Excursionisme Català. Dels orígens a 1936. Editorial Oikos-Tau. Vilassar de Mar. Dipòsit legal: B-4225-1996. ISBN: 84-281-0860-9.

ROMA I CASANOVAS, Francesc. El Montseny. 50 itineraris a peu. 2a. Edició. 2010. Cossetània Edicions.

SALICHS, J. La font de Can Blanxó. Baix Montseny, 21; DIALTT, Riells i Viabrea, 1997 ,p. 18

SERVEI DE PARCS NATURALS. DIPUTACIÓ DE BARCELONA. Pla de seguiment de variables fisicoquímiques. Parc Natural del Montseny. Memòria 2003: Diputació de Barcelona, Servei de Parcs Naturals, Barcelona, 2004 , p. 61-71.

TARRÉS, J; Rams, E. Un viatge per les Guàrdies i el Montseny. Visió actual del Recorregut pioner fet l'any 1890 per Juli Serra. Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 175 p. map. 2002.

TORIJA, D. 30 anys d'aigua. Aquí, Riells i Viabrea, 33: Ajuntament de Riells i Viabrea, 1997 , p. 9.

VALLBONA, Y. Montseny fotogràfic. Fonts. Tagamanent, 59: Associació d'Amics de Tagamanent , p. 7-10. 2007

ZAMORANO, C. El Parc de la Font de les Agudes. Baix Montseny, 16: DIALTT, Riells i Viabrea, 1996, p. 25.